

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
Julkisoikeusyksikkö
LsN Heini Färkkilä

LAUSUNTO

10.11.2023

Eduskunnan talousvaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle päästökauppalaiksi sekä laiksi biopolttoaineista, bio-nesteistä ja biomassapolttoaineista annetun lain 2 ja 33 §:n muuttamisesta (HE 71/2023 vp)

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikkoasiassa. Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi päästökauppalaki, jolla pantaisiin täytäntöön muutettu päästökauppaa koskeva direktiivi. Oikeusministeriö esittää kunnioittavasti lausuntonaan seuraavan.

Oikeusministeriö on antanut esityksen valmisteluvaiheessa siitä lausunnon. Lausunnossa esitysluonnosta tarkasteltiin takaisinperintää, todentajan tehtäviä, tiedonsaantioikeuksia ja saaripoikkeusta koskevilta osin. Lisäksi kiinnitettiin huomiota sääntelyn selkeyteen, perusteluihin ja sääntämisyjärjestysperusteluihin. Oikeusministeriön lausunnossaan mainituista seikoista esittämät huomiot on jatkovalmistelussa pitkälti otettu asianmukaisesti huomioon. Oikeusministeriö kiinnittää huomioita vielä eräisiin 1. lakiehdotusta koskeviin seikkoihin.

Tiedonsaantioikeudet ja oikeus luovuttaa tietoja toiselle viranomaiselle (90 ja 91 §)

Ehdotettu 90 §:n 6 momentti vaikuttaa olevan päällekkäinen 90 §:n 1 momentin kanssa niiltä osin kuin on kyse Energiaviraston ja Liikenne- ja viestintäviraston oikeudesta saada välttämättömiä tietoja todentajilta lain noudattamisen valvontaa ja täytäntöönpanoa varten. Lisäksi säännöksessä viitattu todentajien yhteistoiminta jää epäselväksi, sillä laissa ei ehdoteta säädettäväksi tällaisesta todentajien välisestä yhteistoiminnasta eikä toiminnasta tehdä muutoinkaan selkoa. Momenttia tulisi mainituilta osin täsmentää. Sääntelyä selkeyttäisi myös merkittävästi, mikäli tiedonsaantia ja tiedonluovuttamista koskeva sääntely olisi erillään tarkastusoikeutta koskevasta sääntelystä (90 §:n 5 mom.).

Teknisenä huomiona: 90 §:n 2 ja 3 momenttien muotoilu vaikuttaa epätasälliseltä. Säännösten mukaan, että työ- ja elinkeinoministeriöllä ja liikenne- ja viestintäministeriöllä olisi oikeus saada salassapitosäännösten estämättä tietoja *lain seurantaan varten*. Perusteluissa asiaa ei tarkemmin avata, mutta kyse lienee lain täytäntöönpanon seurannasta.

Lain 91 §:ssä säädettäisiin julkisuuslakia täydentävästi ("Sen lisäksi, mitä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa (621/1999 säädetään") Energiaviraston ja Liikenne- ja vies-

tintäviraston oikeudesta luovuttaa välttämättömiä tietoja eräille viranomaisille niiden lakisääteisten tehtävien hoitamiseksi. Perusteluiden mukaan säännös vastaa voimassaolevan lain pykälää täydennettynä maininnalla Liikenne- ja viestintävirastosta ja tietojen välttämättömydestä. Virkkeen alkuosa ("Sen lisäksi, mitä julkisuuslaissa säädetään") on mahdollista tarpeettomana poistaa.

Kuitenkin säännöksen tarpeellisuus kaikilta osin jää epäselväksi: Salassa pidettävien tietojen luovuttamista koskevat säännökset voidaan sijoittaa joko tietoa luovuttavaa viranomaista tai tämän toimintaa koskevaan lakiin taikka tietoja saavaa viranomaista tai tämän toimintaa koskevaan lakiin. Molempiin niitä ei saa kirjoittaa. Näin ollen tulisi vielä varmistua siitä, että olemassa olevan lainsäädännön nojalla pykälässä mainituilla viranomaisilla ei ole jo voimassaolevan näiden tehtäviä koskevan sääntelyn perusteella tiedonsaantioikeutta pykälässä mainittuihin tietoihin (esim. veroviranomaisilla tai KRP:llä ei ole tiedonsaantioikeutta Energiaviraston ja Liikenne- ja viestintäviraston mainittuihin tietoihin). Mikäli tiedonsaantioikeus on jo voimassaolevan lainsäädännön perusteella, tulee päällekkäinen tiedonsaantioikeuksia koskeva sääntely poistaa ehdotetusta 91 §:stä.

Oikeusministeriö toteaa myös, että ehdotuksen perusteella jää epäselväksi, miten Energiavirasto ja Liikenne- ja viestintävirasto kykenevät arvioimaan, mitkä tiedot ovat kunkin pykälässä mainitun viranomaisen tietyn lakisääteisen tehtävien kannalta välttämättömiä, etenkin, kun säännöksen perusteella Energiavirasto ja Liikenne- ja viestintävirasto eivät luovuttaisi salassa pidettäviä tietoja pyynnön perusteella vaan oma-aloitteisesti.

Todentajaa koskeva sääntely

Koska ehdotetuissa todentajan tehtävissä olisi arvioinnin perusteella kyse julkisista hallintotehtävistä, todentajan rikosoikeudellisesta virkavastuusta ehdotetaan säädettäväksi lain 84 §:n 2 momentissa. Perustuslakivaliokunta on vakiintuneesti katsonut, että PL 124 § edellyttää virkavastuun ulottamista koko julkiseen hallintotehtävään. Ehdotetun virkavastuusäännöksen todentajien tehtäviä koskeva viittaus vaikuttaa kuitenkin kattavan vain osan tämän tehtävistä (vrt. esim. 86 § "Todentajan tehtävänä on laatia...". Viitatussa 84 §:ssä säädettäisiin lisäksi pikemminkin tavasta suorittaa tehtäviään, ei tämän hoidettavana olevista julkisista hallintotehtävistä. Virkavastuusäännös tulisi tarkentaa kattamaan todentajan koko julkinen hallintotehtävä.

Vaikka lain 87 §:ssä säädettäisiin viranomaisen mahdollisuudesta määrätä todentajalle hallinnollisia seuraamuksia, vaikuttaa kuitenkin siltä, että varsinainen säännös todentajan valvomisesta puuttuu lakiehdotuksesta.

Henkilötietojen suoja

Esityksen mukaan päästökauppalaissa säädettäisiin päästöoikeuksien rekisteröintiin käytettävän unionin rekisteriin liittyvistä velvoitteista (esim. 69-72 §), lentoliikennettä koskevien tietojen julkaisemisesta (32 §), toiminnan muutosta koskevista ilmoitusvelvollisuuksista (37-38 §) sekä Energiavirastoa ja Liikenne- ja viestintävirastoa koskevista tiedonsaantioikeuksista ja oikeudesta luovuttaa tietoja viranomaisille (90-91 §). Esitetyn päästökauppalain 2:n mukaisten määritelmien perusteella edellä mainittujen säännösten soveltamiseen voi liittyä luonnollisia henkilöitä koskevien tietojen käsittelyä (esim. 2 §:n 1 mom. 15 ja 29 kohdat). Edellä esitetty huomioiden eduskuntakäsittelyssä olisi syytä varmistua siitä, olisiko esityksen mukaisessa tietojen käsittelyssä kyse myös henkilötietojen käsittelystä, huomioiden tässä arvioinnissa myös esi-

tetyt päästökauppain soveltamisalan rajoitukset. Henkilötietojen käsittelyä kattavia säännöksiä olisi arvioitava EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen (EU) 679/2016 mukaisen liikkumavaran käytön kannalta.